

Отримано: 24 лютого 2016 р.

Прорецензовано: 16 березня 2016 р.

Прийнято до друку: 26 травня 2016 р.

Дзюба Т. А. Способи мінімізації інвестиційних ризиків машинобудівних підприємств / Т. А. Дзюба // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», травень 2016. – № 1(29). – С. 40–43.

УДК 658.152:330.322.001.13

JEL classification: L 64, G 110

Дзюба Тетяна Анатоліївна,

здобувач кафедри міжнародних економічних відносин, Хмельницький національний університет

СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена розгляду інвестиційних ризиків підприємств машинобудування та пошуку ефективних способів їх мінімізації. Разом із тим, автором розглянуто умови виникнення інвестиційних ризиків, а також фактори, що сприяють підвищенню ризику машинобудівних підприємств. Зазначаються основні підходи щодо зниження ступеня негативного впливу інвестиційних ризиків на діяльність підприємства. Своєю чергою, визначено основні принципи, яких повинно дотримуватись машинобудівне підприємство в процесі зменшення інвестиційних ризиків на підприємство.

Таким чином, визначено способи зниження ризиків інвестування в машинобудівні підприємства та запропоновано використовувати інструменти зменшення ризику інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств.

Ключові слова: інвестиційний ризик, способи мінімізації інвестиційних ризиків, інвестиції, машинобудівне підприємство.

Дзюба Татьяна Анатольевна,

соискатель кафедры международных экономических отношений, Хмельницкий национальный университет

СПОСОБЫ МИНИМИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РИСКОВ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена рассмотрению инвестиционных рисков предприятий машиностроения и поиска эффективных способов их минимизации. Вместе с тем, автором рассмотрены условия возникновения инвестиционных рисков, а также факторы, способствующие повышению риска машиностроительных предприятий. Указываются основные подходы по снижению степени негативного влияния инвестиционных рисков на деятельность предприятия. В свою очередь, определены основные принципы, которых должно придерживаться машиностроительное предприятие в процессе уменьшения инвестиционных рисков на предприятие.

Таким образом, определены способы снижения рисков инвестирования в машиностроительные предприятия и предложено использовать инструменты уменьшения риска инвестиционной деятельности машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: инвестиционный риск, способы минимизации инвестиционных рисков, инвестиции, машиностроительное предприятие.

Tetiana Dziuba,

Postgraduate of International Economic Relations Department, Khmelnytskyi National University

WAYS OF RISK INVESTMENT MINIMIZATION OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

The article deals with the investment risk of machine-building enterprises and finding the effective ways to minimize them. However, the author considers the conditions of investment risks and factors that contribute to the risk of machine-building enterprises. The main approaches to reducing the negative impact of investment risk in the enterprise are indicated. In turn, the basic principles to be followed in the process to reduce the risks to the enterprise are determined.

However, the tools to reduce the risk of machine-building enterprises are proposed to use.

Keywords: investment risk, ways to minimize investment risks, investment, investment, machine-building enterprise.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних процесів та світової кризи діяльність машинобудівних підприємств України відбувається за умов підвищеного ризику, викликаного тривалою відсутністю оновлення основних засобів; інженерних технологій, що призвело практично до згорання робіт із розробки нових технологій; браку кваліфікованих управлінських кадрів, здатних ефективно організувати, контролювати та координувати діяльність підприємств; відсутності серйозних маркетингових досліджень для освоєння випуску нової продукції тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам, що пов'язані з сутністю інвестиційних ризиків, їх оцінюванням, а також дослідженням їх впливу на діяльність промислових підприємств, присвя-

чено праці відомих вітчизняних та зарубіжних учених: Р. В. Тучина, І. Т. Балабанової, А. Л. Бадалова, О. О. Удалих, В. В. Царьова, А. В. Крупи, Ю. М. Барташевської та інших. Незважаючи на суттєві напрацювання, потребують додаткового розгляду підходи до зменшення ступеня негативного впливу інвестиційного ризику при реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів на підприємствах машинобудування.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є пошук способів мінімізації інвестиційного ризику машинобудівного підприємства в процесі здійснення ним інноваційно-інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на інвестиційну привабливість, українські підприємства залишаються для іноземних інвесторів такими, що мають високий рівень ризику. Тож для всіх сфер економічної діяльності України, і для машинобудівної галузі зокрема, потребує нагального вирішення проблема зменшення ступеня інвестиційного ризику машинобудівних підприємств.

Інвестиційний ризик машинобудівного підприємства найчастіше виникає в результаті неефективності організаційної та технологічної складової виробничого процесу й невизначеності зовнішнього середовища. Факторами, що сприяють підвищенню ризику машинобудівних підприємств, є бурхливий розвиток фінансових ринків, коливання в яких призводять до значних змін у реальному секторі економіки, і процес глобалізації світового господарства, в умовах якого національні економіки стають все менш захищеними від впливу економічних криз інших країн. Ступінь впливу ризику значно збільшується зі зростанням невизначеності факторів зовнішнього середовища, зміною ринкової кон'юнктури, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових технологій та інструментів фінансового менеджменту [1].

Для оновлення основних засобів та впровадження якісно нових видів продукції необхідні кошти, залучення яких у ринкових умовах покладається на саме підприємство. Воно повинно самостійно забезпечити створення резервів та залучення інвестиційних ресурсів, взаємодію з вітчизняними та закордонними інвесторами.

Мінімізація інвестиційних ризиків є невід'ємною частиною стратегічного планування і розвитку підприємства, що, своєю чергою, безпосереднім чином визначає її інвестиційну діяльність. Існує прямий зв'язок між інвестиційною діяльністю підприємства і діяльністю з мінімізації ризиків, при цьому мінімізація ризиків ведеться в рамках всього інвестиційного циклу – від планування до капітального будівництва і наступної експлуатації. Проте, на наш погляд, мінімізацію ризиків слід розглядати у більш широкому значенні. Вона повинна включати економічні, організаційні, правові та інші аспекти, які забезпечують ефективні управлінські рішення щодо інвестиційного розвитку підприємств та організацій. Способи мінімізації інвестиційних ризиків на підприємстві пов'язані із прийняттям рішень, а тому, як зазначає О. Нетикша [2], потребують дотримання певних принципів: командності – всі заходи з мінімізації ризиків проводяться всіма працівниками з дотриманням певних інструкцій; інформативності – інформація про ризикові події, що виникли в процесі реалізації інвестиційного проєкту, повинна повідомлятися кожному працівнику, тобто бути доступною для всіх рівнів управління; прогнозування майбутніх подій в очікуванні найгіршого розвитку сценаріїв реалізації проєкту дозволяє ідентифікувати потенційні проблеми до їх настання і розробити стратегії їх запобігання; інтеграція мінімізації ризиків у систему управління реалізації інвестиційного проєкту для щоденних дій щодо запобігання ризикових ситуацій; документування всіх подій та ситуацій пов'язаних із ризиком, через створення бази даних ризиків.

Все це викликає необхідність єдиного розуміння щодо пошуку способів мінімізації інвестиційних ризиків машинобудівних підприємств. При цьому зауважимо, що загальноприйняте визначення або єдині підходи до визначення способів мінімізації інвестиційних ризиків у сучасній економічній літературі не формалізовані. Так, Р. В. Тучин [3, с. 7] вважає, що мінімізація інвестиційних ризиків є сукупністю принципів і методів реалізації інвестиційних рішень, які пов'язані зі зменшенням розбіжності інвестиційних ресурсів за кількістю, якістю та за часом їх залучення. Основною метою мінімізації є стійкий прогресивний розвиток підприємства в умовах мінливого навколишнього середовища. За визначенням І.Т. Балабанова [4, с. 13], зменшення ризику є системою управління ризиком і фінансовими відносинами, що виникають у процесі цього управління. Інші вчені [5; 6, с. 129] констатують, що зменшення ступеня інвестиційного ризику є сукупністю інтегрованих підходів або методів, спрямованих на отримання підприємствами максимальних вигод від здійснення інвестиційної діяльності та нейтралізації ризиків.

Отже, можемо стверджувати, що всі автори розуміють під мінімізацією інвестиційних ризиків певні системні дії, спрямовані на зменшення ризику та максимізацію прибутку, отриманого від інвестиційної діяльності. При виборі конкретного способу мінімізації ризиків необхідно дотримуватись таких принципів [135, с. 180]: не можна ризикувати більше, ніж дозволяє власний капітал; не можна ризикувати більшим заради меншого; необхідно заздалегідь визначити ймовірні наслідки ризику; позитивне інвестиційне рішення необхідно приймати тільки за відсутності сумнівів, а якщо вони існують – від рішення потрібно відмовитися; завжди існує можливість отримання більше одного інвестиційного рішення, з яких необхідно обрати найкращий варіант.

Аргументами є те, що мінімізація інвестиційних ризиків має системний характер і потребує залучення всіх рівнів управління підприємством до мінімізації рівня ризику. Тож, на нашу думку, управління

інвестиційним ризиком є комплексом дій, спрямованих на виявлення та мінімізацію ризиків інвестиційного проекту, які реалізуються на всіх рівнях управління підприємством. Проте така позиція викликає необхідність вирішення питання визначення кількості та ієрархії рівнів мінімізації інвестиційних ризиків машинобудівного підприємства. Так, Р. В. Тучин [3, с. 9] та А. В. Круппа [8] виділяють стратегічне та тактичне управління інвестиційними ризиками підприємства щодо зменшення ступеня їх впливу на діяльність машинобудівного підприємства. На стратегічному рівні, за думкою авторів, вирішуються питання щодо інвестиційної безпеки підприємства, а на тактичному – щодо окремих проектів. На наш погляд, поєднання тільки цих рівнів управління не дозволить повною мірою оптимізувати інвестиційний ризик.

Разом із тим, від значення коефіцієнта ризику залежить прийняття рішень щодо реалізації інвестиційного проекту або використання методів мінімізації ризиків. Якщо рівень ризику мінімальний, малий або середній, то його враховують при здійсненні інвестиційної діяльності, але ніяких заходів захисту не застосовують. Якщо ж рівень ризику середній чи високий, то обирають і використовують способи мінімізації ризиків [7, с. 173]. До способів зниження ризиків інвестування в машинобудівні підприємства відносять: уникнення ризику, зниження його ступеня, збереження ризику за інвестором або передавання третім особам.

Уникнення ризику є ухиленням від заходу (проекту), пов'язаного з ризиком. Прикладом використання способу є призупинення виробництва певної продукції, відмова від сфери бізнесу, у якій є такі ризики, і вибір нової, де цих ризиків немає. Проте така стратегія означає і відмову від запропонованого проекту. Цей спосіб мінімізації ризиків ефективний, коли є велика ймовірність виникнення збитків [9, с. 54].

Зниження ступеня ризику передбачає заходи, які зменшують розміри втрат або ймовірність настання несприятливих подій. Використання цього способу ефективно в ситуації, коли очікується великий розмір можливого збитку. Найбільш уживаними прийомами зниження ризику є: підготовка інвестиційних проектів високої якості з певною гарантією одержання прибутку; диверсифікація ризику; проведення різних попереджувальних заходів тощо.

Збереження ризику за інвестором відбувається у випадках, коли він упевнений, що може за рахунок власних коштів відшкодувати можливу втрату капіталу. Використання такого способу виправдане у випадках коли: частота збитків невисока, а величина потенційних збитків невелика. Методами реалізації такої стратегії може бути самострахування, створення венчурних компаній або використання економічного прогнозування й моніторингу.

Передавання ризику третім особам означає залучення їх до відповідальності за ризик, наприклад, страхова компанія [10].

Разом із тим, до найбільш поширених у використанні відносять такі інструменти зменшення ризику машинобудівних підприємств: диверсифікація (розподіл інвестованих коштів між різними, не пов'язаними між собою об'єктами), страхування (захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання страхового випадку за рахунок страхового фонду), лімітація (установка граничних сум інвестованого капіталу), хеджування (метод страхування від настання несприятливих подій у майбутньому), а також придбання додаткової інформації (придбання інформації для запобігання та зменшення дії ризикових факторів). Використання кожного з інструментів потребує виконання певних умов (наприклад, додаткові витрати часу), які інвестор може не прийняти [11].

Висновки. Після виявлення рівня ризику інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства необхідно визначити, чи є він припустимим і чи потрібно вживати заходи щодо його мінімізації. При цьому необхідно перевірити доцільність вибору способів мінімізації ризику відносно затрачуваних коштів та коштів, що будуть отримані в результаті інвестування в машинобудівні підприємства.

Таким чином, у процесі здійснення інвестиційної діяльності вирішенням завдання щодо інвестування є оптимальне співвідношення параметрів інвестиційного проекту «ризик–прибуток». Зрозуміло, що знайти ідеальне рішення «максимальний прибуток – мінімальний ризик» при цьому майже неможливо. Проте перспективи подальших досліджень полягають у пошуку науково-практичних та методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення інвестиційного потенціалу підприємств машинобудування.

Література

1. Неретина Е. А. Организация интегрированного риск-менеджмента на промышленном предприятии / Е. А. Неретина // Управление риском. – 2008. – № 4. – С. 55 – 62.
2. Нетыкша О. Управление рисками [Электронный ресурс] / О. Нетыкша // Финансовый директор. – 2004. – № 10. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fip097.html>
3. Тучин Р. В. Управление инвестиционными рисками : автореферат на соискание ученой степени кандидата экономических наук: 08.00.05 / Р. В. Тучин. – Москва, 2007. – 18 с.
4. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.

5. Бадалов А. Л. Методы эффективного управления инвестиционными рисками компаний топливно-энергетического комплекса / А. Л. Бадалов // Управление риском. – 2008. – № 3. – С. 60–66.
6. Удалих О. О. Управління інвестиційною діяльністю: [навч. посібник] / О.О. Удалих. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 292 с.
7. Царев В. В. Оценка экономической эффективности инвестиций / В. В. Царев. – Спб. : Питер, 2004. – 464 с.
8. Круппа А. В. Формирование стратегии локализации рисков промышленного предприятия для повышения эффективности управления инвестиционными ресурсами и моделирования ресурсных потоков / А.В. Круппа // Транспортное дело России. – 2009. – № 3. – С. 78–81.
9. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент : [навч. посібник] / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К. : Політехніка, 2004. – 200 с.
10. Барташевська Ю. М. Методи управління ризиками, пов'язаними з інвестиціями / Ю. М. Барташевська // II Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення». – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – С. 31–34.
11. Барташевська Ю. М. Характеристика методів мінімізації інвестиційних ризиків / Ю. М. Барташевська // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Стратегії стійкого розвитку економіки». – К. : Видавництво Європейського університету, 2011. – С. 272–275.